

Záznam z jednání v úzkém kruhu vedoucích delegací členských států Varšavské smlouvy na zasedání Politického poradního výboru v Bukurešti dne 8. července 1989.

-----

Jednání se zúčastnili soudruzi: Todor Živkov, Miloš Jakeš, Rezső Nyers, Willi Stoph, Wojciech Jaruzelski, Nicoale Ceaușescu a Michail Gorbačov.

V úvodu N. Ceaușescu informoval o onemocnění Ericha Honeckera, který odcestoval předčasně do Berlína. Požádal W. Stophu tlumočit pozdravy a přání brzkého uzdravení E. Honeckerovi od všech účastníků zasedání Politického poradního výboru. Uvedl dále, že toto setkání by mělo sloužit výměně informací a názorů na vztahy mezi socialistickými zeměmi a na otázky cest vystavby socialistické společnosti v nich.

Jako první se ujal slova M. Gorbačov. Řekl, že o těchto otázkách již byla řeč v některých projevech na zasedání. On však o nich nehovořil a proto vítá tuto možnost vyjádřit se k nim v úzkém kruhu vedoucích delegací. Zdůraznil, že uvedené téma je velmi široké a že se ho nepodaří hluboce rozebrat na tomto časově omezeném setkání. I když by to bylo třeba. Vhodnou příležitostí se k těmto otázkám vrátit bude setkání v Praze, jehož hostitelem bude M. Jakeš. V centru zájmu a pozornosti jsou otázky rozvoje hospodářství, ale týká se to všech problémů, kterými se strany zabývají. Je důležité, aby se setkání chystalo a dobře připravilo.

M. Gorbačov hovořil k současnému vývoji v Sovětském svazu. Objevuje se mnoho jevů, které vyvolávají znepokojení. Informace o znepokojení spojenců nad tímto vývojem přicházejí do Moskvy rovněž. Cílem setkání a výměny názorů není sejmout ostrost z těchto vzniklých problémů. Jde o osud socialistického světa a vzhledem k jeho váze v celosvětovém měřítku vlastně o osud všeho lidstva. Tyto jevy jsou spojeny s hlubokými změnami, které probíhají v Sovětském svazu i dalších zemích. Cítí odpovědnost za tento vývoj, chápou proto přání vyznat se a vyrovnat se vším co se

odehrává. Zaznívají však tóny, které podle jeho názoru nejsou zcela adekvátní. Projevy obav, bázně a paniky že se snad rozpadne socialismus, nejsou na místě. V Sovětském svazu je skutečně velké množství živých otázek. Procesy spojené s přestavbou zachvátily doslova celou společnost a Sovětský svaz je dnes v důsledku tohoto vývoje v centru pozornosti. Vzhledem k tempům tohoto vývoje se ne vždy stihne správně zhodnotit charakter vývojové etapy, v němž se společnost nachází a tyto skutečnosti si plně uvědomit. Na zasedání politického byra - řekl soudruh Gorbačov - vždy zdůrazňuji, že je třeba se povznést ze svých židlí, posoudit smysl a zaměření dějinného vývoje, vidět tyto jevy více filozoficky z hlediska zobecnění toho, kam kráčí celá společnost v Sovětském svazu a také celý svět. Dlouho o těchto souvislostech přemýšleli a ověřovali si jejich správnost v praxi. Jdeme nyní od jednoho světového řádu k novému mírovému pořádku a jaký bude, to teprve uvidíme.

Rovněž v kontextu vnitřního vývoje je třeba dosáhnout nových hranic. Hlavním úkolem je dosáhnout nové kvality produktivity práce. Již dříve, jak v Politickém poradním výboru, tak v rámci RVHP jsme hledali řešení tohoto problému a odpovědi. Zůstává však nadále nevyřešenou otázkou efektivní adaptace socialismu k vědeckotechnické revoluci. Dosažení nové kvality ve výrobních vztazích i ve společenském životě za socialismu je v zájmu lidí.

Socialistická společnost má historické zásluhy nejen před sebou samou, před lidem zemí, v nichž se socialismus uskutečňuje, ale před celým lidstvem. Neboť nejen v socialistických zemích, ale na celém světě by život vypadal jinak nebýt existence socialismu. Jak bude vypadat svět v budoucnosti v mnohém závisí od toho, jakým bude socialismus.

Musíme přiznat, že nedostatky jsou nyní komplexním jevem. V každé socialistické zemi jsou dnes určité potíže. V řadě z nich se otevřeně projevují krizové jevy. V zájmu objektivity musíme přiznat, že v každé zemi se tyto jevy projevují po svém, někde snad zatím v menší míře. Chápeme to, a proto přicházíme k závěru,

že změny v Sovětském svazu musí mít skutečně hluboký charakter. Jinak se nepodaří získat potřebnou dynamiku.

Hloubka těchto změn se musí dotknout i forem vlastnictví. Je třeba dosáhnout optimální propojenosti různých forem vlastnictví. V podstatě řešíme dnes ten úkol, který byl aktuální krátce po Říjnové revoluci. Jde o to překonat a zlikvidovat odcizení pracujících od výrobních prostředků. V této otázce se musí nastolit hluboký demokratismus. Několik desetiletí existoval systém administrativního prikazování, který vedl k hlubokému odcizení pracujících od výrobních prostředků. Dnes musíme realizovat Leninovu myšlenku o tom, že socialismus nemůže existovat bez všestranné demokracie. Dalším úkolem je proto překonat odcizení člověka od moci. Tento úkol sleduje uskutečňovaná politická reforma. Dalším odcizením, jež je třeba překonat, je odcizení člověka od kulturnosti, pěstovat v něm pocit občanství, hrdosti, vlastenectví a vytvořit podmínky pro skutečnou tvorbu osobnosti.

Cítíme v Sovětském svazu, že jsme na správné cestě a poslední čtyři roky vývoje ukázaly, že přestavba nemá alternativu. Otázkou je, jakými tempy se má ubírat. Zde se názory různí podle toho, nakolik se přestavba dotýká zájmů určitých skupin a vrstev lidí. Je nemálo těch, kteří jsou za to, aby se nespěchalo, aby přestavba postupovala pomaleji. Z druhé strany je ale dost i radikálů, kteří by chtěli přestavbu urychlovat a přeměny mít hned. Mnozí z nich spekulují a zneužívají toho, že lidé skutečně očekávají reálné výsledky hned. Tento výklad jsem považoval za nutný proto, řekl Michail Gorbačov, abyste ve správném kontextu přijímali a chápali informace, jež přicházejí se Sovětského svazu. Především to, že nejde o kosmetické úpravy, ale o hluboké revoluční přeměny celé společnosti. A navíc se tyto přeměny odehrávají v zemi, která má mnohonárodnostní charakter. Zde se nyní otevírá mnoho dříve neřešených problémů.

Vyskytují se však i lidé, kteří jsou otevřeně proti socialismu. Jedná se často o uražené, dotčené jednotlivce, jejichž ambice se nenaplnily. Nelze opominout ani vliv ze zahraničí.

Uvědomujeme si, že ve Spojených státech amerických i v dalších západních zemích je mohutný aparát a všechny možné nástroje plně zapojeny do boje proti socialismu, proti Sovětskému svazu. Zde však je na místě zdůraznit velkou a širokou oddanost sovětského lidu ideálům socialismu. Často se stává, že lidé některé projevy antisocialismu rovnají a řeší sami. Nelze pochybovat o tom, že jdeme socialistickou cestou, že socialismus v Sovětském svazu nabírá nový dech. Nedosahujeme všude úspěchů. Někde došlo k zjevným prohrám, zejména v ekonomice. Máme narušený trh, jeho zásobování a finance. Na tyto jevy je velmi ostrá reakce obyvatelstva. Pravdou je, že lámeme staré struktury a nové se ne ještě efektivně zformovaly. Všechny otázky budoucího rozvoje socialismu jak uvnitř našich zemí, tak i mezi nimi, by bylo dobré dostatečně hluboce posoudit na setkání v říjnu v Praze, které by mohlo trvat dva až tři dny. Ze sovětské strany dáme k tomuto setkání podrobný materiál.

Zárukou postupu přestavby v Sovětském svazu vpřed je sám lid. Ukázal to i průběh sjezdu lidových poslanců, kde jsme byli svědky jak iluzí a naivity, tak i mnoha reálných, rozumných názorů. Dvanáct dní sjezdu vysílaných v přímém přenosu v televizi a rozhlase, ukázalo, jaký ohromný vliv má přestavba na sovětské lidi. Potvrdilo se, že přestavba má nezvratný charakter.

Nyní prožíváme v Sovětském svazu nejsložitější období. Z hlediska časového rozměru jde o průsečík všech rozporů, které se v různých oblastech objevily a objevují. Nejsou ještě odpovězeny otázky, které nastolil včerejšek a již se objevují otázky nové. Nejbližší dva až tři roky budou ve vývoji Sovětského svazu nejtěžšími. Vedení Komunistické strany Sovětského svazu zvažuje možnost svolat příští sjezd již na podzim roku 1990. Jeho úlohou bude kriticky zhodnotit dosažené výsledky přestavby a stanovit linii do budoucna. Do té doby dojde ještě k velkým změnám ve straně a společnosti. Do řídicích funkcí přijde mnoho nových kádrů. Nezávisí to však jenom na nás /tj. od strany/, mnohé otázky a problémy řeší sám proces demokratizace.



Jako druhý na setkání promluvil T. Živkov. Uvedl, že nyní nejsou v BLR připraveni ke zhodnocení celého procesu, kterému se říká přestavba. Sledují zkušenosti SSSR a dalších zemí a co je vhodné uplatňují u sebe. Stojíme před novými realitami jak vnitřně, tak i v mezinárodním měřítku. Důležité je pro nová setkání a řešení problémů stanovit orientační body. Pro komunisty jím vždy bylo učení marxismu-leninismu a jeho geneze. Musíme hájit socialistické formy vlastnictví. Odcizení od výrobních prostředků tak, jak o tom mluvil M. Gorbačov, neznamená, že máme ustoupit od socialistického vlastnictví. V Bulharsku je socialistické vlastnictví nedělitelné ve své různorodosti. Správnou zásadou je rovněž demokratický centralismus při řízení strany a společnosti. Avšak tento systém jsme deformovali tím, že ze 70 % se soustředila moc nahoře a 30 % dole u lidu. To je příčinou odcizení lidí od moci a tento poměr se musí obrátit.

Je třeba ve správných proporcích vidět vzájemný poměr osobních, kolektivních a celospolečenských zájmů, rozvíjet a podporovat ty osobní zájmy, které jsou v souladu se zájmy celospolečenskými a na nich stavět. Skutečností dneška je to, že lidé nepracují z potřeby pracovat či pro zájem rozvoje společnosti, ale pro plat, který za svoji práci dostanou. Nejsme pro to držet se starých schémat. Například je třeba v každém případě oddělit odpovědnost strany a vlády. K tomu však bude nezbytné překonat odpor některých kádrových struktur.

Pro rozvoj společnosti je důležité zachovat rovnováhu mezi výrobními vztahy a výrobními silami.

Přestavba v Bulharsku naráží na potíže a problémy tam, kde má dojít k realizaci politiky přestavby. Jako příklad chybné politiky uvedl změny, které uskutečnili ve struktuře rady ministrů /zrušení 5 ministerstev/ a v administrativním rozdělení Bulharské lidové republiky /z 21 kraje vytvořeno pouze 9 krajů/. Tato opatření nevedla k posílení důvěry lidí v politiku BKS.

Setkali se s obavami některých lidí o vývoj situace v Bulharské lidové republice. Možná jsou i oprávněné. V Bulharsku

také mají právo na obavy o osud socialismu v jiných zemích. Důležité však je uskutečnit obnovu socialismu, dát jeho rozvoji druhý dech. Změny však nemohou a nesmí znamenat demontáž socialismu.

R. Neyrs ve svém vystoupení řekl, že Maďarská socialistická dělnická strana i Maďarská lidová republika se nacházejí ve složité situaci. Vnitřní podmínky ve straně jsou takové, že lze hovořit o podkopání základů, na nichž strana stála. Je to spojeno zejména s tím, že na střední a vysoké úrovni jsou dnes zcela noví lidé. Politická reforma ve společnosti jde rychleji, než si ve straně přáli a než očekávali. Lid si to však žádá. Zahraničně politická linie uskutečňovaná Maďarskou lidovou republikou se nadále opírá o internacionalismus, převládá v ní tento duch a domnívají se že zde není nutnost reformem. Naopak reformem si velmi žádá maďarské hospodářství. Oproti tempu reformem ve společnosti se MSDS reformuje pomaleji. Kladným prvkem se stal pokles počtu lidí, kteří stranu opouští. Velký odliv členů strany byl v roce 1988. Dnes má MSDS 780 tisíc členů. Nyní ve straně probíhá proces upevňování stranických řad. Strana se nachází v klíčovém období příprav příštího sjezdu, který bude zahájen v říjnu letošního roku. R. Nyers je názoru, že komplikujícím prvkem v činnosti strany je její střední článek. Je třeba vytvořit vazby od základních organizací přímo k vedení strany. Dalším problémem je, že ve vedení strany panují značné rozdíly v názorech a rozpory. Strana řízená svým užším vedením přistupuje k přípravě sjezdu. Podaří-li se upevnit jednotu vedení MSDS, odrazí se to v jednotě celé strany.

Velmi složitá je ekonomická situace Maďarska, zejména pokud se jedná o finanční problémy. Jde jednak o vysokou vnější zadluženost a o schodek platební bilance. Vzhledem k novým, administrativně ulehčeným opatřením občané hodně cestují a tak značné prostředky v konvertabilních měnách nezůstávají v Maďarsku. /Ve zjevné reakci na vystoupení N. Ceaušeska na plénu Politického poradního výboru/ R. Nyers uvedl, že budou studovat rumunské zkušenosti při řešení problému zadluženosti a její likvidace.

Zdůraznil ale, že strategie Maďarska je jiná, neboť si nemohou dovolit svým lidem vzít zboží z vnitřního trhu a vyvézt je. Rozpočet Maďarska i nadále počítá s deficitem vnější zadluženosti i vnitřního rozpočtu. Ve vztahu k mezinárodnímu měnovému fondu uvedl, že jeho doporučení mají své oprávnění. Ukazuje se, že zájmy MMF, který sleduje svými doporučeními, jsou i v zájmu Maďarska. Jde o otázku přístupu k financím a platebním vztahům. Konečné nulové saldo stát řeší půjčkou v bance. V Maďarsku se zveřejňují aktuální informace o pohybu zadluženosti.

K nezaměstnanosti v MLR uvedl, že nyní dosahuje 20 tisíc pracujících. Zároveň však je v zemi 60 tisíc neobsazených pracovních míst. Z hlediska rozměru nezaměstnanosti však rozhodně v Maďarsku nepřipustí situaci srovnatelnou například s Jugoslávií.

Inflace v Maďarsku v letošním roce dosáhne přibližně 16 %. S tímto tempem inflace počítají i v dalších dvou letech, až poté se bude snižovat. Inflace je dána v Maďarsku i tím, že hospodářství je do značné míry zaměřeno na vývoz a exportní produkce je státem dotována. Z toho vznikají inflační tendence.

Pokud se týče vlastnických vztahů v Maďarsku převažují socialistické formy vlastnictví - státní a družstevní. Budou se o tyto formy nadále opírat i když poskytují větší prostor i soukromovlastnickým vztahům. Bude docházet v určité míře k procesům privatizace. Současné služby i družstevní oblast jsou pro spotřebitele stále příliš drahé. Slibují si, že privatizace přivede k jejich zlevnění i zkvalitnění. Do aktivizace hospodářské činnosti zapojují jak prostředky získané ze socialistického hospodaření, tak i kapitál ze Západu. Investice ze Západu dosáhly úrovně 300 milionů amerických dolarů, což představuje podíl pěti procent. Očekávají, že v budoucnu tento podíl poroste. Bez využití zahraničního kapitálu, jen s využitím vlastních zdrojů, by se Maďarsko rozvíjelo pomalu.

Novým momentem v maďarské politice je jednání s opozicí. Týká se především organizace příštích voleb. První otázkou je,

kdy se volby uskuteční, další je záležitost volby prezidenta republiky. Objevují se určité protiklady, které však jsou spíše taktického rázu. Když hovoří o opozici mají na mysli opozici v jiné formě než jsme zvyklí ji dnes chápat. Tedy i jako opozici, s níž bude MSDS spolupracovat. Domnívají se, že právě příprava k volbám je příležitostí k vytvoření nové jednoty.

Wojciech Jaruzelski v úvodu uvedl, že vzhledem k omezenému času pro setkání jde spíše o to signalizovat a charakterizovat vzniklé problémy, než najít cesty jejich řešení. Je však na místě se zamyslet a stanovit určitá měřítká hodnocení, které nové jevy mají univerzální charakter a týkají se všech, a které jsou specifické jen pro některé socialistické země.

Polské podmínky byly specifické dříve a jsou i nyní, včetně vytvořené řídicí struktury. V PLR například od samých počátků revoluce existuje jiná skladba a struktura v zemědělství. Soukromý sektor dosahuje 75% podílu v zemědělské výrobě. Jde však o soukromovlastnické vztahy bez vykořisťování. 6 % národního důchodu Polska vytváří soukromý sektor ve městech. V soukromých řemeslech, službách a obchodu je zaměstnáno 6 - 7 % pracujících.

Specifickou úlohu v politickém životě Polska sehrává církev a nelze nezpomenout i osobnost papeže Jana Pavla II a jeho vliv. Specifikem je i významný vliv na hospodářství, společenský a politický život země ze strany Poláků žijících v zahraničí. Tato specifika se projevují srovnatelně dost výrazně.

Obecný univerzální přístup k socialismu by ukázal, co je ideou a co skutečností. Dnešní konfrontace teorie a praxe by mohla mít nepříznivé následky. Je proto důležité neopájet se tím, že to, co je dnes, je již socialismem. Domnívá se, že klíčovou otázkou pro Polsko, ale i otázkou univerzálního charakteru je, jak dosáhnout vyšší efektivity hospodaření za socialismu při zachování sociálních jistot. Je proto důležité najít kompromis mezi efektivností a spravedlností. Ukázalo se, že kompromisy v ekonomice mají neblahé následky. Polovičatá opatření měla vždy jen polovičatý efekt. Uvedl, že například v Polsku výdaje



na armádu jsou stejné s úrovní dotací na mléko. Dotace špatných je vykořisťováním dobrých. Optimální spravedlivé ekonomické podmínky a mravní nadstavba by měly vytvořit důstojnou socialistickou spravedlnou společnost.

Pro činnost Polské sjednocené dělnické strany je velkým problémem skutečnost, že se od ní odvrátila značná část dělníků. Hlavním závěrem je to, že problémy nelze řešit silou. Cyklus krizových situací v Polsku se zkracuje. Mezi událostmi v roce 1956 a krizovou situací v roce 1970 uplynulo 14 let. Další krizové období bylo v letech 1980-81 a v roce 1988 již došlo k další vlně stávek a nepokojů. Je to z praktického hlediska velmi závažné s mnoha dalekosáhlými důsledky. V každém případě je nezbytné přistupovat k řešení problémů tak, aby nedocházelo k násilí a krveprolití.

Polské vedení je prochnuto internacionalistickými pocity odpovědnosti. Vědí, že vývoj v Polsku může přátelům škodit. Existující potíže musí proto překonat civilizovaným, nenásilným způsobem. Jsou k tomu donuceni současnou realitou avšak není třeba to vidět jako kapitulaci. Musí vyloučit ožehavé konflikty z politického a společenského života země. Je v zájmu reformy, aby se prohlubovala demokratizace a přestavba společnosti.

Zárukou setrvání socialismu je úloha strany, kterou musí sehrát v procesu přestavby. Tak jako kapitál je garancí existence kapitalismu, musí být strana zárukou socialistického rozvoje. Strana však nemůže vystupovat jako absolutistický monarcha, i když se někdy do této pozice stavěla. Došlo tak k tomu, že v Polsku zbraněmi zachraňovali stranu, která nebyla schopna se prosadit politickými prostředky. Výjimečný stav byl vojenským vítězstvím, ale politickou porážkou.

Nedávné volby v PLR ukázaly, že strana nezvládla metody předvolebního boje. Strana uměla kázat a mentorovat. Volby však ukázaly, že kandidáti strany nedokázali s masami navázat správný kontakt. Je to sice hořká, ale užitečná zkušenost. Ukázalo se jako nesprávné, že vyjadřovali úctu ke svým spojencům v koalici.

Nyní, kdy došlo k politické krizi, se ukazují jako nespolehliví partneři. Je to důsledkem toho, že nebyli skutečnými spojenci PSDS, ale jejími satelity.

Solidarita, která je dnes opozicí v polském politickém životě, vlétla do něj v osmdesátém roce jako vichřice. Důležité je, že dnes Solidarita na podnicích a závodech se rozvíjí a vytváří pomalu. Jako odborová organizace má něco mezi 1 - 1,5 miliónem členů, zatímco Celopolská dohoda odborů sdružuje kolem 7 miliónů členů. Ve výrobních podnicích prakticky neprobíhá politický boj. A to je velmi cenné.

Opozice má však dnes velký prostor pro politický boj v parlamentě. Vztahy v parlamentu by však měly vést i ke konstruktivní spolupráci. Podaří-li se to, pak by se daly ztráty PSDS do určité míry nahradit, vedlo by to k oživení strany a jejích členů. W. Jaruzelski uvedl příklad, kdy do rybníka s tlustými, línými kapry byla vpuštěna štika a ta je rozhýbala k větší aktivitě a činnosti.

Bylo však iluzí se domnívat, že kritika zevnitř a sebe-kritika nahradí kritiku zvenčí. Rozpory však bude třeba překonávat. Hlavním úkolem je najít společný program v politice hospodářské reformy.

Na celkový vývoj v Polsku mají značný vliv imperialistické síly Západu. Zdůraznil, že varuje své soudruhy před tím, aby svalovali vinu za všechny problémy na působení nepřátel. Vždy staví otázku, co strana a komunisté udělali, aby nepřítel neměl pro své působení prostor. "Ruka Washingtonu" působí jen tam, kam se dostane a jen tak hluboko, jak špatně pracovala a pracuje strana. Nedovolí, aby tento vliv překročil hranice zájmů státu, ale vzniklé existující podmínky nelze než respektovat. Vedení PSDS považuje za hlavní úkol růst akceschopnosti strany. Významnou úlohu v tom má sehrát nejbližší zasedání pléna ÚV, které krom jiného určí termín XI. sjezdu PSDS koncem tohoto nebo začátkem příštího roku.

Ke vztahům se socialistickými zeměmi W. Jaruzelski uvedl, že je třeba v pestrosti a různorodosti hledat to, co tyto země spojuje a sjednocuje. Se svými sousedy budou vždy řešit problémy na základě internacionalismu. Vyjádřil díky soudruhům z vedení stran a států v NDR, ČSSR a SSSR za porozumění a podporu, kterou polským soudruhům poskytují. Skutečností je, že z hlediska obchodní výměny je polský vývoz do socialistických zemí vyšší než dovoz.

Závěrem zdůraznil, že nejdůležitějším je, aby přestavba zvítězila. Jejím postup vpřed umožňuje autoritu socialismu ve světě. Filozofie vyložená na setkání M. Gorbačovem je správná. Stejně tak chápou věci i v PLR a stejně tak přistupují k existujícím problémům. Vyjádřil poděkování M. Gorbačovovi za to, že při svých zahraničních jednáních s partnery hájí zájmy všech zemí socialistického společenství.

V závěru setkání promluvil N. Ceaușescu. Připojil se názoru, že pro hlubokou analýzu složitých otázek není dostatek času. Je však všem jasné jak důležité je si pro jejich řešení čas udělat a vzájemně posoudit všechny otázky, které vedoucí činitele stran a států Varšavské smlouvy zajímají. Jdou-li věci dobře, nejsou-li problémy, pak není ani tak akutní potřeba setkání a výměny názorů. Avšak v období vichřice je třeba se radit o tom, jak má loď socialismu plout. Shoda je v tom, že zdokonalovat socialismus je nezbytné. Otázkou je, jak to však v praxi uskutečňovat. Nelze se uspokojit s tím, že by se měnila jenom vnější fasáda. Ve vývoji jsme se dopustili mnoha chyb, existovalo dlouho dogmatické uspokojování z dosahovaných výsledků. Důležité je společné chápání rozporů a přístupu k jejich řešení. Se změnami je třeba počítat vždy, v každém období. Důležité je hledat optimální formy řešení problémů, a také to, aby vše, co činíme, se uskutečňovalo na zásadách socialismu a v jeho zájmu. Předpokládá se vybudování silného základu socialismu, který spočívá na socialistických formách vlastnictví výrobních prostředků. Soudruh Jaruzelski ukázal, že mohutný soukromý sektor v polském zemědělství i průmyslové výrobě ovlivnil charakter problémů, jež

dnes v Polsku mají. Dělnická třída musí být kolektivním vlastníkem výrobních prostředků a musí si toho být vědoma. Úlohou strany je rozvíjet demokratické formy řízení.

I v Rumunsku probíhá analýza a hledání řešení problémů. Nevidí však nutnost jít cestou zvyšování počtu politických stran, nebo ustupovat od vedoucí úlohy komunistické strany. Je důležité prohlubovat samosprávu jako formu výrobní demokracie. To se týká i vědy, kultury a dalších oblastí společenského života.

Nyní je třeba postavit otázku jak co nejoptimálněji připravit poradu v Praze. Vyjádřil prosbu, aby se porada konala ne později jak v říjnu t. r. vzhledem k tomu, že v listopadu se bude konat řádný sjezd Rumunské komunistické strany. Navrhl dohodnout se o tom, že účastníci zasedání si předběžně vymění mezi sebou podklady pro toto jednání, v nichž by načrtli problémy, které chtějí projednat i návrhy postupu k jejich řešení. Bylo by vhodné, aby se před setkáním na nejvyšší úrovni setkali ještě i tajemníci odpovědní za ideologické a ekonomické otázky. Měli by posoudit a pokusit se sjednotit agendu setkání na nejvyšší úrovni. Jeho výsledkem by mohl být určitý souhrn doporučení, jimiž by se v jednotlivých stranách a zemích řídili tak, jak to uznají za vhodné podle svých podmínek. Zdůraznil, že v duchu bratrské solidarity a vzájemného pochopení je velmi důležité společně řešit otázky naší práce, hledat cesty urychleného postupu vpřed v socialistických zemích.

V závěru N. Ceaușescu pozval delegace bratrských stran k účasti na sjezdu RKS v listopadu 1989.

Willi Stoph se do jednání v úzkém kruhu nezapojoil.